

Vagonlakók a Lipótvárosi Kaszinóban és a Demokrata Körben

Utcai verekedések a tegnapi tüntetések után

A rendőrség erélyesen fellépett a zavargók ellen

— Az Est tudósítójától —

A Társadalmi Egyesületek Szövetsége tegnap nagyarányú tüntetést rendezett a Magyarországot kegyetlenül megcsónkító béke ratifikálása ellen. A tüntetés minden egyes magyar ember érzelmeit fejezte ki, mert ha az egész világ kényszerrel előtt talán meg is kell hajolnunk, ebbe a kegyetlen igazságtalanságba mi soha bele nem nyugodhatunk. A tüntető felvonuláshoz tehát az egész ország szívdobogása verte a marsot, annál sajnálatosabb, hogy a tiltakozás ünnepélyességét néhány incidens megzavarta. Így délelőtt a Lipótvárosi Kaszinó előtt, este a Demokrata Körben s az utcákon történt események. Ezek az erőszakosságok, törvénysértések mindenképpen ártalmasak és kényszeríteni fogják a kormányt, hogy a legszigorúbban, minden erejével lépjen fel a mesterségesen felszított szenvedélyek kilengése ellen. A rendet semmiféle keserűségünknek nem szabad felborítani s a törvénynek a legsötétebb szerencsétlenség éjszakáján is világítani kell.

A tegnapi nap eseményeiről ez a tudósítás számol be:

Az előzmények

Néhány nappal ezelőtt egyes lapokban megjelent az a hír, hogy az *Ébredő Magyarok Egyesülete* kezébe veszi a vagonlakók elhelyezésének az ügyét és rögtön ígérték, hogy hamarosan minden vagonlakót fedél alá juttatnak. Azóta semmiféle ilyen irányú hír nem látott napvilágot, de az egyesület tovább dolgozott.

Igy megjelentek Teleki Pál gróf miniszterelnöknel és azt kérték tőle, hogy a Lakáshivatal adják át az egyesületnek, a mely aztán gondoskodik a vagonlakók lakásügyének radikális elintézéséről. Kérelmüket azzal indokolták meg, hogy *mindenképpen a saját ügyét tudja legjobban elintézni* és így az érdekelték kezébe kerülne a Lakáshivatal. A miniszterelnök természetesen ebbe a megoldásba nem mehetett bele, sőt megmagyarázta, hogy a vagonlakók ügyében már eddig is mennyit tett a kormány és igazán nem a vezetőemberek jóindulatán mulott, hogy ezt a nehéz problémát nem lehetett megoldani.

A vagonlakók részére először baraklakásokat akartak átengedni. A vagonlakók legnagyobb része kijelentette, hogy oda nem költözik be, mert az egészségre károsnak tartották a helyiségeket. A miniszterelnök a háboruban a hadigondozó úrnő volt és kijelentette, hogy a háboruban boldog lett volna, ha a tüdőbeteg emberek számára olyan erős barakokat tudott volna átengedni.

Felmerült a sváblhegyi villák lefoglalásának a kérdése is. A kormány ezt is elintézte, a vagonlakók azonban akadékoskodtak, mert távol van a központtól, valamint nehéz a közlekedés és az élelmezés. A miniszterelnök nem tárt be a munkába. Több értekezlet tartott, a melyen valamennyi értekezlet megjelent és

sikerült egy olyan megoldást találni, hogy valamennyi akadályt elhárították az utból.

Igy a fogaskerekű vállalta, hogy a drága tarifját a menekültek számára leengedi és az oda-vissza utazás tizenhat korona helyett csak három koronába került volna a vagonlakóknak. A főváros élelmiszerüzeme vállalkozott arra, hogy élelmiszerbódét állít fel a számukra és a napi élelmiszer-szükségletet a fogaskerekű felszolgáltatta volna a társaság számára. Ez a megoldás sem tetszett a vagonlakóknak és így csak egy-két embert lehetett ott elhelyezni.

A kormány még mindig nem csüggedt el. Mint ismeretes, felajánlotta a főrendiházat, hogy ott is elhelyeznek menekülteket, a budapesti lóversenytér helyiségei és istállói szintén a rendelkezésükre állanak.

A vagonlakók megkapták a Mária Terézia-laktanyát

Mindezekről függetlenül egy radikális megoldáson tanakodtak és a katonasággal léptek érintkezésbe. A tárgyalásoknak eredménye már mutatkozik is. A katonaság hajlandó a Mária Terézia-laktanyát kiüríteni és így lehetővé tenni, hogy a menekülteket a kaszárnyájában elhelyezzék. A Mária Terézia-laktanya hatalmas helyiségei rengeteg menekültet képesek befogadni és így tulajdonképpen a vagonlakók problémája meg volna oldva.

Természetesen ez a megoldás csak átmeneti, de a miniszterelnöknek már megvannak a tervei arra, hogy a jövő esztendőben hozzáálljanak az építkezéshez és az ideiglenes intézkedéseket végleges megoldások váltják fel.

Ilyen előzmények után játszódott le a vasárnapi eset.

A lefoglalás története

Az Ébredő Magyarok Egyesülete vasárnap a ratifikálás elleni tüntetéssel kapcsolatosan próbálta elintézni a vagonlakók lakásügyét.

A Mária Valéria-utcán felvonuló tömeg a Fürdő-utcán át a Vilmos-eszászár-ut felé tartott. Ezzel egyidejűleg mintegy háromszáz ébredő magyar megjelent a nyugati pályaudvar vagonvárosában három stráfkocsival és felszóllították a vagonlakókat, hogy a mennyien csak fölférnek a három stráfkocsira, jöjjenek velük, mert most el fogják őket helyezni. Nagy volt az öröm. Megkezdődött a hurcolkodás a vagonokból.

A vagonokból körülbelül négy család fektette a stráfkocsikra a butorait és a nyugati pályaudvar felől a Vilmos-eszászár-uton, majd a Fürdő-utcán végig a különös menet a Lipótvárosi Kaszinó Nádor-utca 10. szám alatt lévő épülete elé ért. A stráfkocsik tetején ültek a vagonlakók, míg az Ébredő Magyarok Egyesületének 300 főnyi csoportja követte a társaságukat. A stráfkocsik megállottak a kaszinó épülete előtt és egy-két pillanat alatt megtörtént a kaszinó helyiségeinek lefoglalása. A belődült tömeg a kártyatermekben lévő villanyesilárokat eloltotta és hozzáállott a vagonlakók butorainak elhelyezéséhez.

Természetesen előbb a helyiségben lévő kaszinó-butorokat kellett eltávolítani.

helyükről. Ez meg is történt. A butorokat egymásra rakták. Az utcán várakozott a tömeg egy része, a mely feszülten figyelte a történéseket. A második emeleten lévő egyik ablak hirtelen kinyílt, a játéktérmekből kezdtek kiszórni az utcára a tömeg éljenzése és rivalgása közben a vörös és sárga kartonlapokat. A kaszinóban lévő két kisebb szobát egy-egy vagonlakó foglalta el. Rögtön kitétte reá az új lakó névjegyet:

»N. N. vagonlakó.«

Három család pedig a kaszinó nagytermében helyezkedett el.

A rendőrség csak később értesült a dologról. Ötven gyalogos és a megjelölt számú lovasrendőr indult el az épület felé Andrejka rendőrfőtanácsos vezetésével. A rendőrök kordont vontak a kaszinó épülete körül, majd egy osztag Andrejka főtanácsos vezetésével bement a kaszinó nagytermébe is, a hol a vagonlakók elhelyezkedtek és kísérőik intézkedtek. A tömegből kivált egy sápadt, izgatott fiatalember a ki kiáltozni kezdett:

— Azt halljuk, hogy itt a kaszinóban dorbézolnak és dőzsölnek, mialatt a vagonlakók künn a vagonokban fagyoskodnak. A kaszinó helyiségeit lefoglaljuk a vagonlakók számára.

Andrejka főtanácsos igen erélyes hangon lépett fel a különös rekvirálással szemben és ezt válaszolta:

— En a törvényes állásponton vagyok és ezt nem engedhetem meg. Az urak bőkezűek lehetnek a saját területekre, de ne másokéra. A mit itt tettek, az törvényellenes! Felszólítom tehát önöket, hogy távozzanak.

Miután a tömeg vezetői látták, hogy a rendőrség ellenállás esetében a tömeget kitudszolja a teremből, alkudozni kezdtek, hogy engedje meg legalább a rendőrség azt, hogy a vagonlakók benn maradjanak. A vagonlakók is kérlelni kezdték a szigorú rendőröket. Közben a kaszinó igazgatójának egyik tagja tárgyalta a rendőrfőtanácsossal és kijelentette, hogy

a kaszinóknak nincs kifogása az ellen, ha az a négy család, a melyet belakoltattak az épületbe, továbbra is ott marad.

Igy is történt a dolog. Andrejka főtanácsos közölte ezt a vezetőkkel és még egyszer kijelentette, hogy a rendőrség csak kényszerhelyzet előtt állva engedi meg, hogy a belakoltott emberek továbbra is ottmaradjanak az épületben addig, a míg másutt való elhelyezésükről gondoskodás nem történik.

Mialatt mindez történt, a Múzeumkert előtt lévő tömegben

lelkismeretlen izgatók azt a hírt terjesztették, hogy a Lipótvárosi Kaszinóba behelyezett vagonlakókat kidobták az épületből.

Erre a feldühödött tömeg két részre oszolva elindult a jelszóval: »Gyerünk a Lipótvárosi Kaszinóba.« A rendőrség azonban ekkor már felfejlődött úgy a Múzeum-köruton, mint a Zrínyi-utcába torkoló keresztutcákon. A rendőrség a tömeg egy részét a Múzeum-köruton oszlatta szét, a másik részét pedig — a melynek sikerült a Bazilikáig eljutni — ott oszlatta szét. Még így is sikerült egynéhányának a Lipótvárosi Kaszinó épülete elé jutni, a melyben ekkor már csak a vagonlakók voltak. Az épület bejáróit és magát a helyiséget rendőrök szállották meg. Senkit be nem engedtek az épületbe.

A Lipótvárosi Kaszinóban lefolyt jelenetek alatt a kaszinó nagy játéktérmeiből eltűnt a kaszinó trafikészletének nagy része: több száz darab

szivar, hatszáz darab angol cigaretta, havanna szivarok és egyéb dohány-neműek. Ugyiszintén eltűnt több alkalmazottnak a felöltője és cipője. A károsultak, köztük Strausz József, a Lipótvárosi Kaszinó egyik alkalmazója, még tegnap megtették feljelentésüket lopás miatt ismeretlen tettesek ellen.

A Lipótvárosi Kaszinó esetétől függetlenül

igen sok utcai rendezavarás történt a főváros területén.

A délutáni órákban csak a Dob-utca környékén voltak kisebb incidensek, ellenben este hét óra után a város különböző pontjairól verekedések híre érkezett. Így a 46-os villamosról lehúzták az utasokat. A Dob-, Rombach-, Király-utca, Lövéde-tér, Rottenbiller-utca és a Damjanich-utcákban verekedések voltak. Félnyolc tájban a Podmaniczky-utcában, nyolc óra tájban az Izabella-, majd az Aradi-utcában, félkilenckor pedig a Károly-köruton voltak utcai incidensek.

A mentők munkája

A mentőknek tegnap sok dolgom volt. A rákosi repülő-napra külön mentő-különítmény ment ki, a melynek azonban komolyabb dolga nem akadt. Abból azonban, hogy már a délelőtti vigadói gyűlésen Farago Jenő 20 éves tisztviselőt (Nagydiófa-utca 3.) és Herzog Endre 20 éves tisztviselőt (József-u. 36.) ököllet, botokkal annyira megverték, hogy az illetők a mentők segítségére szorultak, a mentők vezetősége már előre látta, hogy közreműködésükre a nap folyamán valószínűleg szükség lesz, éppen azért a mentő testület dr. Jellinek Vilmos orvosvezető ügyeletes orvos vezetésével egész napon át teljes készenlétben volt.

Délután 6 órakor telefonáltak először a mentőkért a Diana kávéházból, a kik azonnal a helyszínre mentek és Nuszbaum Lázár 17 éves tanulót (Mátyás-tér 5.), a ki a feje tetején szenvedett botütéstől származó sérülést, bekötözték és a Rókusba vitték. Ettől az időtől kezdve éjfélig sűrű egymásutánban vették igénybe a mentők segítségét. A sérültek egy része saját lábán ment be a mentőkhöz, a kik csak a súlyosabb esetekben vonultak ki a helyszínre.

Balassa Manó 41 éves kereskedő, a ki a Britannia-szállóban lakik, a fején szenvedett sérülést.

Deutsch Árpád 25 éves kereskedősegédnek (Klauzál-u. 9.) repszettelt fejébe van.

Seigl Antalné 39 éves, szabó neje-nak (Fecske-u. 18.) hasonlóan fej-sérülése van.

Steiner Imre 19 éves tanuló (Felsőerdősor 48) az Izabella-utca és Aradi-utca sarkán támadták meg ismeretlen suhancok és botokkal bevették a fejét.

Schön Miksa 23 éves bankbizományos (Teréz-körut 31.) fejsebbel,

Waldmann Imre 17 éves szerelő (Hajós-utca 11.) zuzott fejsebbel került a mentők gondozásába.

Nyolc óra tájban a Podmaniczky-utca és a Teréz-körut sarkán megtámadták Perl Tibor 38 éves banktisztviselőt (Gyár-u. 16.) és a fején több zuzott sebet ejtettek. A súlyosán sérült banktisztviselőt a mentők a lakására vitték.

Kaszab Zoltán 45 éves gyárost Podmaniczky-utca 57. sz. ház előtt — a hol lakása van — verték fejbe a zavargás tettesei.

Szianovits Illés 17 éves asztalos (Angol-u. 8.) a Dob-utca és Károly-körut sarkán verték meg. Súlyos fejsebbel a Rókusba vitték.

Tornya Endre 16 éves tanuló (Berzencei-u. 26.) fejsebbét szintén a mentők kötözték be.

Borbás Gyula 31 éves hivatalnok (Sas-utca 3) zuzott fejsebbe van.

A Damjanich-utca 12. számú háza előtt súlyos fejsebbel szenvedett Vikár József 34 éves kereskedő (Rákóczi-ut 10.). A mentők lakására szállították.

Egy keresztény vezérember is megverték

A nemzetgyűlés mai ülésének megnyitása előtt a Ház folyosóján meg-

jelent dr. *Perémy* Dezső fővárosi orvos. Feje bepólyázva, arcán ökölcsepásoktól és botütésektől származó kék foltok és sebek voltak láthatók. *Perémy* a képviselőknek elmondotta, hogy mi történt vele:

Vasárnap este félhét óra tájban egy betegét látogatta meg a Váci utcában és a mikor az Angol kisaszonyok temploma elé ért, mintegy harminc-negyven ember kivált egy csoportból, a mely egy gyűlésről jött és feléje közeledett. Egy fiatalember *igazolásra* szólította fel *Perémyt*, de az orvos kijelentette, hogy csak a rendőrség előtt hajlandó magát igazolni.

— Biztosan bűdös zsidó vagy, gazember! — mondotta neki a támadó. A mikor *Perémy* ezt kikergette magának, mintegy nyolc-tizen rátámadtak, botokkal és ökölcsepással agyba-főbe verték, úgy hogy a mentőorvosok *nyolc sérülést állapítottak meg rajta*.

Dr. Perémy munkatársunk előtt megerősítette ezt a tényállást és közölte, hogy *ő csaknem valamennyi keresztény irányzatú egyesületnek a vezetőtagja*.

Egyik elnöke volt *Friedrich István* belvárosi pártjának, öccse pedig *Nagybitsén plébános* és az ottani *Ébredő Magyarok Egyesületének elnöke*. Valószínű, hogy *Perémy* ügyét valamelyik képviselő szóváteszi a nemzetgyűlésen is.

A Demokrata Körbe is telepítettek vagonlakókat.

Este fél tizkor a rendőrséghez jelentés érkezett arról, hogy a vagonlakók közül többen a *Teréz-köruton* lévő *Demokrata Kör helyiségeit is elfoglalták*. Gyalogos rendőrök is lovasjárőrök mentek ki a helyszínre, a *Demokrata Kör* épülete elé. A hír valónak bizonyult. Megállapították, hogy este 9 óra felé mintegy 32 vagonlakó a megfelelő kísérettel a *Demokrata-párt klubhelyiségeibe* hatolt be. A helyiségben a személyzetten kívül senki sem volt és miután ellentállásra nem találtak, a 32 vagonlakó néhány perc alatt el is helyezkedett a kör helyiségeiben. A rendőrség a vagonlakókat továbbra is otthagya a kör helyiségeiben.

Az eset után a körvezetőség elment *Nádossy* főkapitányhoz és bejelentette neki a történeteket. A vezető emberek kifejtették, hogy nem nélkülözhetik a helyiségeket, mert az nem társadalmi, hanem politikai kör. A főkapitány meg is ígérte, hogy a szükséges intézkedéseket meg fogja tenni.

Mialatt a körvezetőség a vagonlakókkal tárgyalt, a betódult csöcselék *fosztogatni próbált*. Felfeszítette az ott talált iróasztalokat, azokban semmi értékeset nem talált. Ezenfelül pedig *Bárczy István* arcképét összeszurkálták.

Ma délelőtt a Demokrata-Párt vezetősége a parlamentbe ment, hogy a miniszterelnökkel megbeszéléseket folytasson.

Ma délelőtt különben újabb vagonlakók jöttek a *Demokrata Körbe*. A vagonlakók kijelentették, hogy a *Deák Ferenc-u. 10. sz. házból, ahol a délvendéki menekültek irodája van, küldték ide őket azzal, hogy a demokratakörbe osztották be őket*. Kiderült később, hogy nem hivatalosan küldték őket a klubba, hanem a liga keretén belül működő *Ébredő Magyarok Egyesületének egy bizottsága működik a menekült-irodában, a mely innen irányítja a szétosztást*.

Mit mond a *Lipótvárosi Kaszinó* elnöke?

Dr. Baracs Marcell, a *Lipótvárosi Kaszinó* elnöke ma délben a nemzetgyűlésen kereste gróf *Teleki Pál* miniszterelnököt, hogy vele a történeteket közölje. *Baracs Marcell* az Est munkatársá előtt a tegnapi eseményekről így nyilatkozott:

— A mi történt, szerencsétlenség a jogrend, a presztizs és a politikai helyzet szempontjából, de a legnagyobb szerencsétlenség az, hogy a vagonlakóknak a lényegben igazuk volt. Az más kérdés, hogy *miképpen jön egy vagy több társadalmi egyesület ahhoz, hogy a kormány vétkes mulasztását rajtuk bocsúlja meg?* Nem tudom, vajjon humanizmusból inscenálták-e a tegnapi dolgokat, vagy azért hogy zavart támaszszanak vagy hogy a kormánynak kellemetlenségét csináljanak éppen most, de bizonyos, hogy csak azért, hogy sa zavargás mozgatóit üssem, nem dobhatom ki a fagyba a szerencsétlen embereket.

A vagonlakók, a kiket a kaszinóban elhelyeztek, azt adták elő, hogy tegnap reggel kijöttek hozzájuk emberek és meleg lakást ajánlottak föl nekik. Ők nem is tudták, hogy a *Lipótvárosi Kaszinóról* van szó, egyébként mikor odaértek, kijelentették, hogy a *Kaszinó* számukra nem megfelelő lakás. *Néhányan már ki is mentek*, a többieket elhelyezték úgy hogy a rendes klubélet ma délután megindulhat. A főkapitányság *garanciát vállalt* aziránt, hogy más vagonlakókat nem helyeznek be a kaszinóba.

A rendőrség vizsgálatot indít

A tegnapi zavargásokból kifolyólag mindössze csak két előállítás történt. *Kékésy Béla* és *Iványos László* droguista tanoncokat állították elő a központi ügyeletre azzal a váddal, hogy a rendőrökkel szemben erőszakosan léptek fel. A két előállított tagadta ezt. Kijelentették, hogy *ő nekik semmi részük a dologban nem volt, csupán mint bámézkodók csatlakoztak a tömeghez*. Vallomásuk után a két előállított fiatalembert szabadon engedték.

A rendőrségen *Horváth* rendőrtanácsos osztálya kapta meg az ügyre vonatkozó iratokat. A rendőrségen az ismeretlen zavargók ellen hatóság elleni erőszak és magánlakásértés miatt indítják meg az eljárást, azonfelül miután két feljelentés történt a *Lipótvárosi Kaszinó*ban történt szivar- és ruha-el tulajdonítások ügyében a rendőrség lopás miatt is megindítja az eljárást.

Hivatalos jelentés a tegnapi tüntetésekről.

A rendőrség hivatalosan közli: Az *Ébredő Magyarok Egyesülete* a béke ratifikálása ellen a *Vigadóban* november 7-én gyűlést tartott. A gyűlés után a tömeg felvonult a *Vilmos császár-uton* a *Fürdő-utcán* át a *Nádor-utcába*, a *Lipótvárosi Kaszinó* elé. Ugyanekkor ötven-hatvan személy érkezett 3 butorszállító kocsival. A butorokat leszedték és behatoltak a kaszinóba, a hová a vagonlakókat betelepítették. A belakoltatás alkalmával állítólag egy ötvenezer korona értékű télibunda és a kaszinó kártyaszobájából a kaszinó 35.000 korona értékű dohányárúja elűnt.

A rendőrség a nyomozást megindította. Este háromnegyed hét órakor nagyobb csoport a *Váci-utcán* haladó *dr. Perényi Dezső* nyugalmazott rendőrorvost megtámadta és bántalmazta. A rendőrorvos kisebb sérüléseket szenvedett. A *Dob-utcában, Izabella-utcában, Podmaniczky-utcában, Rottenbiller-utcában* ötven-hatvan főnyi csoportok a járőröket inzultálták. Mire a járőrök a helyszíntre érkeztek, a tüntetők szétfutottak. Este hét órakor a VI. kerületi demokrata körben *harmincöt vagonlakót* helyeztek el. A *Lipótvárosi Kaszinó* tüntetése esetében két előállítás történt, az előállítottakat kihallgatás után szabadon engedték, az eljárást azonban folytatják ellenük.

Interpelláció a Házban

Dr. Orbók Atila nemzetgyűlési képviselő a Ház mai ülésén a napirend után, valószínűleg este félnyolc tájban interpellációt intéz a belügyminiszterhez, illetve a kormányhoz, a *tüntetések ügyében*.